

คำวินิจฉัยของ นายมงคล สระแก้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๖-๑๗/๒๕๕๕

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยรวม ๒ คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ในประเด็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ดังนี้

คำร้องที่ ๑

๑. พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด (สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้) โจทก์ และหม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล โจทก์ร่วม ได้ฟ้องบริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) โดยนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ กับพวกรวม ๒ คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ตามคดีหมายเลขดำที่ ๘๗/๒๕๕๖ ฐานความผิดร่วมกันหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสารขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ และมาตรา ๘๓ และมาตรา ๔ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

๒. ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ดำเนินการพิจารณาจนเสร็จสิ้น นัดฟังคำพิพากษาในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ต่อมาวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยทั้งสองได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นอันใช้บังคับมิได้ ศาลจึงนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดีไม่ได้ โดยให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น คดีนี้จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายโดยมีจำเลยที่ ๒ เป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การโฆษณา ทั้งบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงตามภารกิจของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้พัฒนาจากบทบาทในการเสนอข่าวมาเสนอความคิดเห็น กระทั่ง

ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน การเสนอข่าวที่พาดพิงถึงบุคคลสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ก็ได้บัญญัติกำหนดให้เสรีภาพการเสนอข่าวและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจอัดบังของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพซึ่งสื่อมวลชนจรรยาบรรณวิชาชีพแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้จัดตั้งสภาการพิมพ์แห่งชาติขึ้นทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุม จริยธรรม แห่งวิชาชีพ เป็นการกำกับและดูแลโดยใช้มาตรการลงโทษทางสังคมด้วย ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย”

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพราะกรณีที่บรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์แต่ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการด้วยโดยผลของบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะถูกจำกัดเพราะบรรณาธิการจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ประพันธ์ ผู้โฆษณาโดยที่บรรณาธิการ ไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์หรือโฆษณาด้วยแต่อย่างใด ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ กำหนดระวางโทษไว้ว่า ผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นตัวการ คือ กรณีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ กำหนดให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบฐานตัวการด้วยโดยที่การกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของบรรณาธิการด้วย นอกจากนี้การใช้บังคับพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ ทำให้ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน จะเกิดความหวาดระแวง ขาดความกล้าหาญอย่างเพียงพอที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงที่ประชาชนควรได้รับรู้ เพราะผู้อ้างว่าเป็นผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องคดีขอให้ลงโทษเพียงแก่บรรณาธิการผู้เดียวโดยไม่ประสงค์เอาผิดกับผู้ประพันธ์ เพราะประสงค์คุกคามก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่บรรณาธิการเพื่อปิดกั้นการเสนอข่าว

ของหนังสือพิมพ์ไม่ได้แสดงความคิดเห็นที่มีข้อมูลละเอียดเพียงพอให้ประชาชนได้รับรู้และใช้วิจารณ์พิจารณาเองได้ ขอให้ศาลอาญากรุงเทพใต้รอการพิจารณาไว้ชั่วคราว โดยส่งความเห็นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

๓. ศาลอาญากรุงเทพใต้มีคำสั่งให้ส่งสำเนาคำร้องให้โจทก์และโจทก์ร่วมว่าจะคัดค้านหรือไม่ โจทก์และโจทก์ร่วมคัดค้าน ดังนี้

๓.๑ โจทก์ร่วม (หม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล) คัดค้านว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาที่จะประวิงคดีเพราะพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นบทบัญญัติที่ควบคุมสื่อไม่ว่าจะเป็น การพิมพ์ให้เสนอข่าวไปด้วยความเป็นจริงบริสุทธิ์ยุติธรรม การเสนอข่าวใด ๆ ที่เป็นความเท็จโดยมีเจตนาใส่ร้ายป้ายสี ใ้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย จำเลยทั้งสองจึงต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ นอกจากนั้น จำเลยทั้งสองยังมีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๗ ซึ่งจำเลยทั้งสองก็หาได้ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในข้อกฎหมายซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแต่อย่างใดไม่ แสดงให้เห็นว่า จำเลยทั้งสองยอมรับว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองดังกล่าวยังเข้าข่ายความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วย ทั้งนี้ จึงไม่มีเหตุอันใดเลยที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพียงความผิดตามพระราชบัญญัติการพิมพ์เท่านั้น ส่วนความผิดฐานหมิ่นประมาทจำเลยทั้งสองหาได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแต่อย่างใด คำร้องของจำเลยทั้งสองดังกล่าวจึงฟังได้ว่า มีเจตนาเพื่อประวิงคดีมิให้ได้รับโทษในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นวันที่ศาลกำหนดนัดฟังคำพิพากษา ประกอบกับจำเลยยังต้องคำพิพากษาของศาลนี้ที่พิพากษาจำคุกจำเลยทั้งสอง ในคดีระหว่าง โจทก์ และจำเลยทั้งสองเป็นจำเลยและในทางพิจารณาจำเลยทั้งสองไม่อาจนำสืบให้ศาลเห็นได้ว่าข้อความที่จำเลยทั้งสองลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันผู้จัดการตามพยานหลักฐานที่น่าสืบ เป็นการเสนอข่าวที่เป็นความจริงแต่กลับแสดงให้เห็นว่าการเสนอข่าวดังกล่าวเป็นความเท็จทั้งสิ้น จงใจใส่ร้ายป้ายสีให้ประชาชนหลงเชื่อว่าขณะดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย อธิบดีกรมสรรพสามิต และปลัดกระทรวงการคลังประพฤติกู้ทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ นอกจากนี้ จำเลยทั้งสองยังบังอาจลบหลู่เบื้องสูงใส่ร้ายบิดาโจทก์ร่วม ซึ่งเป็นหม่อมเจ้าเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง โดยมีเจตนาให้ประชาชนเข้าใจผิด ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่ประชาชน

เคารพนับถือให้เกิดความเสียหาย การเสนอข่าวดังกล่าวเป็นการไร้จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ กระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย โจทก์ร่วมจึงขอศาลอาญากรุงเทพใต้ ได้ยกคำร้องของจำเลยทั้งสอง และพิพากษาตามนัดเดิม

๑.๒ โจทก์ (พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด) คัดค้านว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ และยังใช้บังคับได้ ทั้งนี้ เพราะมาตรา ๔๘ ดังกล่าวเป็นบทกฎหมายว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบและเอาโทษตัวการซึ่งเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ซึ่งได้กระทำตามกฎหมายอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ มาตรา ๘๓ ซึ่งบัญญัติหลักว่า บุคคลจักต้องได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งกฎหมายอาจกำหนดโทษหรือเอาโทษแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการทุกคน อย่างเท่าเทียมกัน หรือยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด หรือลงโทษให้น้อยกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือ ลงโทษให้มากกว่าตัวการคนอื่น โดยอาศัยฐานะ อาชีพ อายุ ความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย การบรรเทาผลร้ายหรือโดยมีเงื่อนไขบางอย่างในการเอาโทษแก่ผู้กระทำความผิดดังเช่นลักษณะของ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๔๘ ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของ กฎหมายเป็นสำคัญ ซึ่งมาตรา ๔๘ นี้ หาใช่เป็นเรื่องที่บรรณาธิการหรือผู้พิมพ์มิได้กระทำความผิดแล้ว กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบหรือรับโทษ หากแต่เป็นเรื่องเอาโทษแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการโดยตรง โดยมีเงื่อนไขการได้ตัวผู้ประพันธ์มาลงโทษก่อน ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์จึงค่อยเอาโทษแก่ผู้พิมพ์หรือ บรรณาธิการแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เนื่องจากมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ บัญญัติไว้ว่า “บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ แก้ คัดเลือก หรือ ควบคุมบทประพันธ์ และ “ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ ฉะนั้น บรรณาธิการและผู้พิมพ์ จึงต้องรับผิดชอบในหน้าที่การกระทำของตนในการที่จะไม่ให้พิมพ์หรือมี ข้อความลงในหนังสือพิมพ์ที่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิบุคคลซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เช่นกันในเรื่องเกียรติยศ ชื่อเสียง ความเป็นอยู่ส่วนตนของบุคคลอื่นในลักษณะเกินเลยความสุจริต เกินเลยความชอบธรรม เกินเลยการติชมด้วยความเป็นธรรม หรือตามครรลองคลองธรรม หรือเกินเลย

การแจ้งข่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๑ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ มาตรา ๓๒๘ มาตรา ๓๒๙ และมาตรา ๓๓๐ อันเป็นบทบัญญัติที่เป็น ข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอข้อหาสารของบุคคล ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา และหากบรรณาธิการหรือผู้พิมพ์ เป็นผู้ประพันธ์เสียเองก็ไม่พ้นการต้องรับผิดชอบ ในฐานะเป็นตุลาการแห่งการกระทำผิดนั้น

๔. ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้จัดบันทึกในรายงานกระบวนการพิจารณาเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘ (วันนัดฟังคำพิพากษา) ว่า ระหว่างนัดฟังคำพิพากษานายจำเลยทั้งสองยื่นคำร้องว่า พระราชบัญญัติ การพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ขอให้ส่งคำโต้แย้งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคแรก บัญญัติว่า ในการที่ศาล จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญ จะได้พิจารณาวินิจฉัย จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและให้ส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป

คำร้องที่ ๒

๑. นายชวน หลีกภัย โจทก์ ได้ฟ้องนายศุภชัย ศิริกุลพิพัฒน์ จำเลยที่ ๑ และนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ตามคดีหมายเลขดำที่ ๓๒๐๖/๒๕๕๕ ขอให้ศาลพิพากษา พิพากษาให้จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ โดยก่อนไต่สวนมูลฟ้องศาลได้อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง สำหรับจำเลยที่ ๒ ต่อมาศาลอาญากรุงเทพใต้พิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ ประกอบพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ลงโทษจำคุก ๔ เดือน ให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวัน รวม ๕ ฉบับ เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

๒. จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นให้ลงโทษปรับจำเลยที่ ๑ เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง โทษจำคุกของจำเลยที่ ๑ ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี

๓. โจทก์ได้ยื่นฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยที่ ๑ หนักขึ้น

๔. จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ และยื่นคำร้องลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ต่อศาลฎีกาโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เพราะกรณีที่บรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์แต่ต้องรับผิดชอบเป็นด้วยการด้วยโดยผลของบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะถูกจำกัดเพราะบรรณาธิการจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ประพันธ์ ผู้โฆษณา โดยที่บรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์หรือโฆษณาด้วยแต่อย่างใด ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ กำหนดระวางโทษไว้ว่าผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นตัวการคือ กรณีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ กำหนดให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบตัวการด้วยโดยที่การกระทำ ความผิดไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของบรรณาธิการด้วย นอกจากนี้การใช้บังคับพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ทำให้ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนจะเกิดความระแวง ขาดความกล้าหาญอย่างเพียงพอที่จะนำเสนอข้อเท็จจริง ที่ประชาชนควรได้รับรู้ เพราะผู้อ้างเป็นผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องคดีขอให้ลงโทษแต่บรรณาธิการผู้เดียว โดยที่ไม่ประสงค์เอาผิดผู้ประพันธ์ เพราะประสงค์ก่อให้เกิดความหวาดกลัวเพื่อไม่ให้หนังสือพิมพ์ เสนอข้อเท็จจริงได้อย่างมีข้อมูลเพียงพอ เมื่อพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงเป็นบทบัญญัติอันใช้ บังคับมิได้ ศาลจึงนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับแก่คดีไม่ได้ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายวิธีอื่น” คดีนี้จำเลยที่ ๑ เป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ด้วยความเคารพจำเลยขอกราบเรียนว่า หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ที่เสนอข่าวโดยทั่วไป เพื่อการรับรู้ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นของพลเมืองตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชน ซึ่งหลักการของสำนักงานยุติธรรมถือว่าสื่อมวลชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะถ้าสื่อมวลชนไม่นำข้อมูลมาเปิดเผยสังคมก็ไม่รับรู้ สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้สังคมได้รับรู้ บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การโฆษณา ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘

บัญญัติว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ” ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการและถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์ด้วยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ จึงขอให้ศาลรอกการพิจารณาและส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

๕. โจทก์ยื่นคำแก้ฎีกาคัดค้านฎีกาและคำร้องของจำเลยที่ ๑ ที่ขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยมีเหตุผลว่า

(๑) ผู้ร้องคัดค้านว่า เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ แล้ว จะเห็นได้โดยชัดเจนว่า ไม่มีข้อความตอนใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่อย่างใดทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ...” ก็ตาม แต่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ก็บัญญัติจำกัดกรอบของการแสดงความคิดเห็นไว้โดยชัดเจนว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น...”

ส่วนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑ ที่ได้บัญญัติให้เสรีภาพการเสนอข่าว โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ก็ยังได้บัญญัติข้อความต่อไปว่า เสรีภาพในการเสนอข่าวนั้น ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ดังกล่าวข้างต้น อีกทั้งยังต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพ ไม่ว่าด้วยวิธีใด ไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ประกอบกับ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๓๔ ดังกล่าวข้างต้น จึงรับฟังได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แม้จะมีเจตนารมณ์ชัดเจนที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่สื่อมวลชน รวมถึงอดถึงบุคคลทั่วไปในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระก็ตาม แต่การเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ หรือการโฆษณา นั้น จะต้องไม่กระทบต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง ของผู้อื่น กล่าวคือ จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ของบุคคลอื่น ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายอาญาลักษณะหมิ่นประมาท มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๘ และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ นั่นเอง

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นกฎหมายพิเศษที่บัญญัติขึ้นเพื่อเอาผิดกับผู้ประพันธ์ หรือบรรณาธิการในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ที่เป็นการหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่น เป็นผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียง ทั้งนี้โดยข้อความที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวหมิ่นประมาท ใส่ความผู้อื่นนั้น ปรกติแล้วจะเป็นไปในรูปของการเสนอข่าว โดยไม่ปรากฏว่าใครคือผู้ประพันธ์ หรือแม้แต่บทความในหนังสือพิมพ์ที่มีข้อความหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่น ผู้ประพันธ์ในหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่แทบทุกฉบับ ไม่เคยใช้นามจริง แต่จะใช้นามแฝงหรือนามปากกาทั้งสิ้น และแม้ว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากบทความ หรือการเสนอข่าวจากหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ จะขอทราบความจริงจากบรรณาธิการผู้พิมพ์หรือผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ดังกล่าวว่า ใครคือผู้ประพันธ์ ก็จะได้รับ การปฏิเสธทุกครั้ง ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ยากและพ้นวิสัยที่ผู้เสียหายจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ประพันธ์หรือผู้เขียนข้อความดังกล่าวเหล่านั้นได้ เพราะไม่ทราบว่าบุคคลผู้นั้น คือใคร ด้วยเหตุผลดังกล่าวพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ จึงได้บัญญัติให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ อันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่สอดคล้องกับความเป็นธรรมอย่างยิ่ง ในอันที่จะป้องกันเกียรติยศ และชื่อเสียงของบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

หากไม่มีบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ดังกล่าว ผู้เสียหายที่ถูกหมิ่นประมาท ใส่ความจากการเสนอข่าวอันเป็นเท็จของหนังสือพิมพ์ หรือจากบทความต่าง ๆ ของผู้ประพันธ์ ซึ่งใช้นามแฝงในหนังสือพิมพ์ ก็ไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แต่อย่างใดทั้งสิ้น อีกทั้งยังเป็นช่องทางให้หนังสือพิมพ์ที่มีพฤติการณ์ประพฤติดจรรยาบรรณ อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเสนอข่าวหรือบทความ

หมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่นได้โดยไม่มีความผิด ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม และเป็น เรื่องที่ขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังกล่าวข้างต้น

(๒) พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๙ เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้ เป็นพิเศษว่า เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นจากการที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าว ก็ให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการของ หนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบเป็นต้นการและถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์ด้วย แม้ข้อเท็จจริง จะปรากฏว่าบรรณาธิการ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา จะไม่มีเจตนากระทำความผิด แต่ก็ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการด้วย ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๙ ดังกล่าว เป็นบทบัญญัติพิเศษ ที่บัญญัติให้บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์และผู้ประพันธ์ร่วมกันรับผิดชอบในฐานะตัวการในกรณีหนังสือพิมพ์ ตีพิมพ์ข้อความหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่น อันเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคแรก ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้ กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบ เมื่อกระทำ โดยประมาท หรือเว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบ แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

นอกจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๙ เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ โดยชัดแจ้ง ให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ แม้จะไม่มีเจตนาก็ตาม ก็ยังมีบทบัญญัติของกฎหมาย ที่บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๑๖ บัญญัติไว้ว่า กรณีที่ผู้ยื่นคำขอเสียภาษีไม่ตรงความจริง โดยไม่รู้ว่าเป็นความเท็จ ผู้กระทำก็มีความผิด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๔ บัญญัติไว้ด้วยเช่นกันว่า “การกระทำความผิดลหุโทษ ตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด...” ฯลฯ เช่นนี้เป็นต้น

ดังนั้นแม้เป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ไม่ได้เขียนข้อความที่ หมิ่นประมาท ใส่ความผู้ร้องคัดค้าน ก็ตาม แต่เมื่อพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๙ บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้บรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ต้องรับผิดชอบ (แม้จะไม่มีเจตนาก็ตาม) ผู้ร้องจึงต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๙

ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๒ ได้บัญญัติ ไว้อีกเช่นกัน ว่าบุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา

ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ซึ่งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ...”

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าขณะที่ผู้ร้องเป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ และผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการได้เสนอข่าวหมิ่นประมาท ใส่ความโจทก์ และขณะนั้นพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ บัญญัติให้ผู้ร้อง ในฐานะบรรณาธิการผู้พิมพ์ และผู้โฆษณาต้องรับผิดชอบในฐานตัวการ ผู้ร้อง จึงต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ดังที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ จึงมีใช้บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และมีใช้เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังที่ผู้ร้องอ้าง ตรงข้ามกลับเป็นบทบัญญัติที่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้สุจริต ที่ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง จากการเสนอข่าวหรือบทความของหนังสือพิมพ์ อีกทั้งยังมีเจตนารมณ์สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในหมวดที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยทุกประการ

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ได้บังคับใช้มาจวบจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๖๕ ปีมาแล้ว อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญประกาศใช้รวมมาแล้วทั้งหมดจนถึงปัจจุบัน รวม ๑๖ ฉบับ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกฉบับ ก็ได้บัญญัติข้อความเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕ และนอกจากนี้ ศาลสถิตยุติธรรมก็ได้เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ไว้มากมายหลายคดี โดยเฉพาะศาลฎีกายังได้เคยวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายในส่วนนี้ไว้ด้วยเช่นกัน ดังที่ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๑๓/๒๕๒๒ ซึ่งวินิจฉัยว่า “ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เห็นได้ชัดว่าเจตนารมณ์ ของกฎหมายมุ่งให้บรรณาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะตัวการ ในข้อความที่ลงในหนังสือพิมพ์ที่ตนเป็นบรรณาธิการ เมื่อหนังสือพิมพ์ที่จำเลยเป็นบรรณาธิการลงข้อความหมิ่นประมาทใส่ความโจทก์ ...”

หากพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลสถิตยุติธรรม ก็คงจะต้องหยิบยกปัญหานี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติของ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ มาช้านานแล้ว คงไม่ปล่อยให้ผู้ร้องเพียงมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นคดีนี้ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ มิใช่เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลสถิตยุติธรรมจึงพิจารณาพิพากษาคดีหมิ่นประมาท ในคดีที่บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ ตกเป็นจำเลย โดยหยิบยกเอาบทบัญญัติของมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ขึ้นมาปรับใช้บังคับลงโทษแก่จำเลยผู้เป็นบรรณาธิการมาแล้วนับไม่ถ้วน โดยเฉพาะในขณะปัจจุบันมีคดีที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ถูกผู้เสียหายฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาท คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลยุติธรรม เป็นจำนวนมากมายหลายคดี โดยโจทก์ทุกสำนวนต่างก็ขอให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยในฐานะบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ และตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ทั้งสิ้น ในระหว่างพิจารณาก็ไม่เคย ปรากฏว่า จำเลยในคดีใดเลยที่ร้องขอให้ศาลส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ พฤติการณ์ของผู้ร้องในคดีนี้ จึงสอดคล้องจนว่ามีเจตนาประวิงคดี

๖. ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่จะใช้บังคับแก่คดีนี้ เมื่อจำเลยที่ ๑ โต้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ โดยที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติมาก่อน จึงมีคำสั่งให้รอการพิจารณาและส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔

พนักงานอัยการ โจทก์คำร้องแรก ได้ส่งคำชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ เป็นบทบัญญัติรับรองว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมาย ซึ่งคำว่า “บุคคล” ย่อมหมายถึง บุคคลธรรมดา และนิติบุคคลได้แก่ ประชาชน พนักงาน ลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ และบุคคลในอาชีพอื่นด้วย ซึ่งการจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน กฎหมายดังกล่าว เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ มาตรา ๓๒๘ ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดแสดงความคิดเห็น

พูด เขียน หรือสื่อความหมายในทาง “ใส่ความ” ผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับผิดโดยมีบทกำหนดโทษไว้ ซึ่งก็แล้วแต่ ความหนักเบาของการมีส่วนร่วมกระทำผิดในฐานะตัวการหรือผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ เป็นต้น

ในหลักของความรับผิดนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ฉะนั้นในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว “ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์” ที่ผู้กระทำความผิด เป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ ได้มีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ ผู้พิมพ์เป็นตัวการ” ซึ่งตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔ “ผู้พิมพ์” หมายถึง บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ “บรรณาธิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งรับผิดชอบ ในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นใดในหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่า ทั้งผู้ประพันธ์ ผู้พิมพ์ และบรรณาธิการ เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทความหรือข้อความที่ลงในหนังสือพิมพ์ ย่อมอาจเป็นตัวการ หรือผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ตามหลักของประมวลกฎหมายอาญา แต่เมื่อมีมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ บังคับใช้อยู่ บทบัญญัติมาตรา ๔๘ จึงเป็นบทยกเว้น ไม่เอาผิดและโทษแก่ผู้พิมพ์หากได้ตัวผู้ประพันธ์และบรรณาธิการแล้ว แต่ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์จึงให้ เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ เพราะผู้พิมพ์ก็คือผู้ซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ย่อมเกี่ยวข้องกับ บทความที่ลงในหนังสือพิมพ์โดยตรงเป็นตัวการอยู่แล้ว มิฉะนั้นแล้วก็จะมีการอ้างบุคคลที่ไม่มีตัวตน เป็นผู้ประพันธ์ตลอด เพื่อให้ผู้พิมพ์พ้นผิด ซึ่งไม่ชอบด้วยเหตุผล

ส่วน “บรรณาธิการ” ย่อมเป็นบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือ ควบคุมบทประพันธ์ในหนังสือพิมพ์ อันเป็นตัวการในการกระทำโดยตรงอยู่แล้วเหมือนเช่นผู้พิมพ์

สำหรับมาตรา ๔๑ ก็เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายในข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ ก็คือ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์เท่านั้น หากผู้มีเสรีภาพจะเสนอข่าวหรือบทความอันละเมิดต่อเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้อื่นที่มีกฎหมาย

คุ้มครองเช่นกันได้ไม่เว้นแต่จะเข้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๕ ซึ่งบัญญัติว่าการกระทำจะไม่เป็นความผิด “หากผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรมป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตน ตามครรลองคลองธรรมในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่หรือติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้ หรือในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม”

ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทยกเว้นความผิดของผู้พิมพ์โดยมีเงื่อนไขและเป็นกฎหมายที่ให้คนแก่ผู้พิมพ์ ไม่มีลักษณะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญได้ฟังคำความคิดเห็นของพลตำรวจตรี อรรถชัย เกิดมงคล ผู้บังคับการอำนาจการตำรวจสันติบาล พันตำรวจโท สุทธิพงษ์ แจ็งอริยวงศ์ รองผู้กำกับ ฝ่ายอำนาจการ ๔ กองบังคับการตำรวจสันติบาล นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ นายเดชอุดม ไกรฤทธิ์ นายกสภานายความสำนักงานสภานายความ นายบุญเลิศ ชาญุทธเดช อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดรอนสิทธิเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ใน ภาวะการณีสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย บัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชนรัฐจะกระทำ มิได้

มาตรา ๔๑ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔๘ เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย

ได้พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นในเบื้องต้นว่า ผู้ร้องมีสิทธิให้ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกา ส่งคำโต้แย้งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณา พิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

เห็นว่า กรณีตามคำร้องที่ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาส่งความเห็นของกลุ่มความซึ่งโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย จึงเป็นกรณีเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้ร้องมีสิทธิส่งคำร้องและศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

ประเด็นตามคำร้องที่ผู้ร้องโต้แย้งทั้งสองคำร้องเหมือนกันว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๘ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีบทบัญญัติซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของสื่อมวลชนตามมาตรา ๓๕ ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การตั้งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดรอนเสรีภาพ ตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการณีสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย บัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำ มิได้”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ได้บัญญัติรับรองให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น เพราะเสรีภาพนับได้ว่าเป็น

หัวใจอันสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะแก่สื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนต้องพึ่งพาสื่อมวลชนอันเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพื่อตอบสนองสิทธิในการรับรู้ของตน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนการเฝ้าระวังการใช้กฎหมายของผู้ใช้อำนาจรัฐ การตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาประเทศชาติให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้เป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๘ และมาตรา ๕๙ ที่บัญญัติถึงสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารอันถูกต้องและแท้จริงจากรัฐอีกด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ บัญญัติว่า

“พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ”

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ เป็นบทบัญญัติรับรองให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนหรือของรัฐ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญได้เช่นกัน แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรอิสระตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ “สภากาหนดั้งหนังสือพิมพ์แห่งชาติ” ที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญสภากาหนดั้งหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๕๘ บัญญัติว่า

“เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย”

มาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นกฎหมายพิเศษที่กำหนดความผิดของผู้ประพันธ์ ผู้พิมพ์ และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการความผิดอาญา เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานหมิ่น เป็นต้น เพราะพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔ ได้บัญญัติว่า ผู้พิมพ์ หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ ผู้โฆษณา หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดให้สิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใด ๆ ฯลฯ บรรณาธิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ ดังนั้น มาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ บัญญัติให้ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการในการโฆษณาสิ่งพิมพ์ สำหรับในกรณีของหนังสือพิมพ์ให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ ในกรณีที่กระทำความผิดอาญานอกจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เสรีภาพของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์นอกจากเป็นสัญลักษณ์สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ แล้ว ยังแสดงถึงระดับของประชาธิปไตยในประเทศอีกด้วย ประเทศที่สื่อมวลชนหนังสือพิมพ์มีความเป็นอิสระสูงแสดงว่าเป็นประชาธิปไตยสูงด้วย ส่วนประเทศที่มีความเป็นอิสระน้อยถือว่าไม่ค่อยเป็นประชาธิปไตยและเป็นเผด็จการสูง ประเทศไทยในบริบทของ Freedom of the press ปี ค.ศ. ๒๐๐๕ จัดลำดับโดย Global press freedom ranking มีทั้งหมด ๑๕๔ ประเทศ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มแรกอิสระเต็มที่ กลุ่มที่สองอิสระบางส่วน และกลุ่มที่สามไม่อิสระถูกควบคุมตลอด กลุ่มแรกคือ ประเทศฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ สวีเดน นอร์เวย์ และเบลเยียม เป็นต้น ประเทศไทยอยู่กลุ่มที่สอง ลำดับที่ ๕๕ ร่วมกับประเทศเลโซโท เม็กซิโก และนิการากัว ส่วนประเทศสิงคโปร์ อยู่ลำดับที่ ๑๑๕ และประเทศพม่าหรือเมียนมา อยู่เกือบรั้งท้าย ลำดับที่ ๑๕๑ ดังนั้น ลำดับความเป็นอิสระของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์จึงเป็นกระจกที่สะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ในโลกได้เป็นอย่างดี

ปัญหาที่อ้างว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ได้บังคับใช้มาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๖๔ ปี ประเทศไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวม ๑๖ ฉบับ และศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับมาตรา ๔๘ ไว้มากมายหลายคดี จึงไม่มีปัญหาว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญนั้น เห็นว่า นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นฉบับแรกและฉบับอื่น ๆ อีก ๓ ฉบับ จนถึงพุทธศักราช ๒๔๘๕ ไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่า การตีความว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญเป็นหน้าที่ของใคร ต่อมาศาลฎีกาได้พิพากษาคดีอาชญากรรมสงครามที่ ๑/๒๔๘๕ ว่า พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เฉพาะที่บัญญัติกำหนดความผิดและโทษย้อนหลังขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ แต่ต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้มีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญต่อมาอีก ๖ ฉบับ ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติให้มีศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ ดังนั้น ปัญหาว่า ศาลฎีกาไม่เคยมีคำวินิจฉัยว่า มาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาวินิจฉัยในคดีนี้

เมื่อศึกษาโครงสร้างและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นกฎหมายที่ได้ตราขึ้นในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมหนังสือพิมพ์โดยตรง มุ่งสอดคล้องการทำงานของหนังสือพิมพ์ โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานการพิมพ์อย่างกว้างขวาง เช่น การให้ผู้ประสงค์จะพิมพ์หนังสือหรือหนังสือพิมพ์จะต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์ การให้อำนาจเจ้าพนักงานการพิมพ์มีคำสั่งห้ามนำเข้าสู่พิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร ตลอดจนมีอำนาจพักใช้หรือถอนใบอนุญาตหรืองดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มีบทบัญญัติให้อำนาจอธิบดีกรมตำรวจ (ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) และเจ้าพนักงานการพิมพ์ มีอำนาจตรวจข่าวหรือเนื้อหา ก่อนพิมพ์ การมีคำสั่งห้ามนำเข้าสู่พิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร การพักใช้หรือถอนใบอนุญาต หรืองดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ รวมถึงการงดใช้แทนพิมพ์ คือการปิดโรงพิมพ์นั่นเอง บทบัญญัติดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยตรง

การที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบรรณาธิการไว้อย่างชัดเจนว่า บรรณาธิการมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดทำตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์มิให้

บทประพันธ์หรือข้อความที่ลงพิมพ์กระทบต่อสิทธิบุคคลอื่น หรือขัดต่อจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์ และต้องไม่ผิดต่อกฎหมาย หากมีข้อความใดละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือผิดต่อกฎหมายบรรณาธิการ ต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นผู้เขียนหรือมีส่วนร่วมรู้เห็นในการเขียนข้อความอันเป็นการละเมิดหรือไม่ก็ตาม บรรณาธิการจะต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ วรรคสอง บรรณาธิการก็ยังคงต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ตามมาตรา ๘๑ ของประมวลกฎหมายอาญาเช่นกัน ดังนั้น บรรณาธิการจึงต้องรับผิดชอบเป็นตัวการกระทำความผิดตามมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ทุกกรณีไม่ว่าบรรณาธิการจะเข้าร่วมกระทำความผิดด้วยหรือไม่

ตัวอย่างการพยายามแก้ไขกฎหมายเพิ่มความรับผิดชอบของบรรณาธิการให้มากขึ้นเป็นพิเศษคือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ รัฐบาลในขณะนั้นได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีหลักการให้ศาลกำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำกรณีกระทำละเมิดโดยหมิ่นประมาทโดยเพิ่มมาตรา ๔๔๗ ทวิ ว่า ค่าเสียหายตามมาตรา ๔๒๓ วรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำโดยการโฆษณาด้วยหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือด้วยสื่อมวลชนอย่างอื่น ให้ศาลกำหนดให้เท่ากับเงินค่าปรับจำนวนยี่สิบเท่าของอัตราโทษปรับขั้นสูงที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๒๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา เว้นแต่จะพิสูจน์ความเสียหายได้มากกว่านั้น ซึ่งอัตราโทษปรับขั้นสูงที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ ที่แก้ไขใหม่คือปรับไม่เกินสองแสนบาท ดังนั้น ศาลจะต้องกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนถึง ๔ ล้านบาท ตายตัว ร่างกฎหมายดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ในการประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๓๕ วันศุกร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๕ แล้ว โดยเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้ว พระมหากษัตริย์มิได้พระราชทานคืนมา โดยสภาไม่ได้มีการพิจารณาลงมติยืนยันตามเดิมแต่อย่างใด การพยายามแก้ไขกฎหมายเพิ่มความรับผิดชอบของบรรณาธิการต้องรับผิดชอบให้หนักขึ้น จึงไม่ประสบผลสำเร็จดังที่ฝ่ายรัฐบาลต้องการ

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐบาลในขณะนั้นโดยมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ ได้อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติจดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. โดยยกเลิกพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ และคำสั่งของคณะปฏิรูปที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แต่รัฐบาลได้พ้นวาระไป ร่างพระราชบัญญัติจดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. ซึ่งมีหลักการรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาของสื่อต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และยกเลิกหลักการที่ให้บรรณาธิการ

และผู้พิมพ์ต้องรับโทษเสมือนตัวการได้ยุติลง โดยให้บรรณาธิการและผู้พิมพ์รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญาตามเดิมก่อนมีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ แต่เนื่องจากรัฐบาลที่เสนอร่างพระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. ได้พ้นวาระไปตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นร่างพระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ พ.ศ. ซึ่งมีหลักการสอดคล้องกับมาตรา ๑๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงไม่มีโอกาสเกิดขึ้นและใช้บังคับเป็นกฎหมาย และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๘ มีผลใช้บังคับอยู่จนทุกวันนี้

ปัญหาว่า มาตรา ๔๘ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕ วรรคสอง หรือไม่ เห็นว่า มาตรา ๔๘ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ ไม่ใช่กฎหมายเฉพาะที่จะจำกัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕ วรรคสอง เพราะหากตีความให้เป็นกฎหมายเฉพาะซึ่งเป็นข้อยกเว้นแล้ว จะทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ที่มุ่งรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาของสื่อต่าง ๆ หดไปและไม่มีผลในการรับรองเสรีภาพโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่อไป

นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ ผู้ร้องได้ชี้แจงความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า การบริหารกิจการของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ มีคนทำงานเป็นร้อยเป็นพันคน และทำงานด้วยความรวดเร็ว ในทางปฏิบัติบรรณาธิการ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณาไม่สามารถที่จะมากำกับตรวจสอบข่าวสารแต่ละชิ้น แตกต่างจากยุคปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ที่สมัยก่อนมีคนทำงานในกองบรรณาธิการเพียง ๑๐ - ๑๕ คน บางครั้งบรรณาธิการเขียนข่าวหรือบทความเองด้วย ถ้าจะให้เป็นการสมควร ควรให้บรรณาธิการผู้พิมพ์และผู้โฆษณารับผิดเฉพาะทางแพ่ง ไม่ควรให้รับผิดชอบทางอาญาต้องเข้าคุกตาราง ในอารยประเทศหรือประเทศที่เจริญแล้วเขาไม่ทำกัน พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ล้าหลังขณะที่ประเทศชาติได้พัฒนาและมีความเจริญมามากแล้ว

เห็นว่า มาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นกฎหมายที่ใช้ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้นนับถึงปัจจุบันเป็นเวลานานถึง ๖๕ ปี เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้โทษทางอาญาจำคุกและปรับ ที่มุ่งจะควบคุมผู้พิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ให้อยู่

ในกรอบที่ผู้ใช้อำนาจรัฐกำหนดขึ้นอย่างใกล้ชิดและเป็นวิธีจัดการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจเหมาะสมกับยุคสมัยหนึ่ง แต่มีผลทำให้สื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่สามารถใช้เสรีภาพปฏิบัติหน้าที่ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเสรี จึงขัดหรือแย้งต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ มีผลใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

อาศัยเหตุผลข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

นายมงคล สระฐาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ